

УДК 378.147+371.314.6

DOI 10.31494/2412-9208-2021-1-1-336-345

**THEORETICAL FUNDAMENTALS OF MODELING PROCESS OF
FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF THE PRIMARY SCHOOL
TEACHERS**

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ
ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ**

Kateryna STEPANIUK,

Candidate of Pedagogical Sciences

(Ph. D.), Associate Professor

katerinastepanyk@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-5379-8402>

Berdiansk State Pedagogical

University

✉ 4, Schmidta St.,

Berdiansk, Zaporizhzhia region,

71100

Катерина СТЕПАНЮК,

кандидат педагогічних наук,

доцент

Бердянський державний

педагогічний університет

✉ вул. Шмідта, 4

м. Бердянськ, Запорізька обл.,

71100

Original manuscript received: March 17, 2021

Revised manuscript accepted: April 20, 2021

ABSTRACT

The article is dedicated to the problem of modeling research skills of the Primary School teachers. There are thoroughly presented the scientists' approaches to the determination of the term "model". There are thoroughly analyzed models of professional training and formation of the future specialists.

Within the article it stressed that the model of formation of research skills of the future teachers of Primary School provided the implementation of certain conditions. As the first condition it is presented the direction of the professional training on the combination of the student's scientific and educational work. As the next condition it is presented the implementation of special lessons on organization of the project activity. As the third condition and as the most important way of research skills' formation it is presented the implementation of specially modeled research-educational tasks during the process of professional training of the future Primary School teachers.

The article mentions that the development of the research-educational tasks must take into account the specific of scientific methods and ways of research. Also it is necessary to consider: the control evaluation tools and measures; the determination of the range of problematic situations, the level of independence, the level of activity and appropriateness of the research actions.

It is given the author's definition of the educational-research task as the problematic task which provides the studying of certain phenomena and facts, actualization of knowledge on these facts for the further development and systematization of this new subjective information about the reality.

The author reveals peculiarities of types of educational-research tasks: tasks which are devoted to the research of the essence of the pedagogical research; tasks which are devoted to the mastering content and sequence of conducting pedagogical research; tasks which are oriented on the development of skills to realize the self-analysis of the conducted pedagogical research. It is determined, that educational-

research tasks 'solving has to be implemented in the content of all methodical educational components of the educational program 013 Primary School (at first level of higher education).

As the result of our research, we can state the conclusion that consideration of organizational-pedagogical conditions of formation research skills of the future teachers of Primary School will permit to increase the effectiveness soft his process during the realization of the experimental model of training students (applicants for mastering higher education).

Keywords: *model, modeling, formation of research skills, professional training of the future primary School teachers, educational-research tasks.*

Вступ. Модернізація вищої педагогічної освіти висуває на перший план проблему моделювання й проектування різних видів людської діяльності, вимагає створення належних умов для підготовки майбутніх учителів відповідно до принципів Концепції Нової української школи (НУШ), здатних приймати самостійні рішення та брати відповідальність за їх виконання.

Сьогодні важливо наповнити зміст педагогічної освіти моделями підготовки вчителів-дослідників, що будуть втілювати як предметно-професійний, так і соціальний контекст майбутньої професійної діяльності.

У засадничих положеннях законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Концепції НУШ та оновленого Державного стандарту початкової освіти йдеться про важливість розвитку особистості, здатної здійснювати продуктивну професійну діяльність на високому науковому та фаховому рівнях; формування їх професійної компетентності, у структурі якої значне місце посідають дослідницькі вміння.

Оскільки формування дослідницьких умінь учнів на елементарному рівні розпочинається в початковій школі, саме від підготовленості вчителів початкової ланки залежить, який фундамент для подальшої пошукової діяльності школярів закладатиметься під час організації освітнього процесу. Відтак, проблема формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи має важливе педагогічне значення.

Метою статті є теоретично обґрунтувати модель процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

Методи та методики дослідження. У роботі використано такі методи дослідження: теоретичний аналіз джерельної бази для порівняння й узагальнення різних поглядів на проблему, моделювання під час визначення теоретичних засад формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

Результати та дискусії. Проблема моделювання педагогічних процесів була предметом багатьох наукових досліджень С. Архангельського, Г. Балла, Н. Кузьміної, О. Пехоти, Г. Суходольського, В. Штофа та ін. На думку Г. Суходольського, розробка моделей є результатом усвідомленої мисленнєвої діяльності щодо об'єкта педагогічного впливу та відображає вищий рівень науково-пізнавальної діяльності викладача (Суходольський, 2004: 184).

У науково-педагогічній літературі існують різні підходи до визначення поняття „модель” Так, у словнику іншомовних слів „модель” (франц. *modèle*, від лат. *modulus* – міра) тлумачиться як: 1) зразок, примірник чого-небудь; 2) тип, марка, зразок конструкції; 3) схема для пояснення якогось явища або процесу (Словник іншомовних слів). У широкому розумінні модель дозволяє глибше пізнати сутність об’єкта дослідження. У цьому сенсі ми поділяємо думку О. Пехоти, що моделі є засобом існування, носієм знань, і тому їх роль як теоретичного взірця-еталону є центральною (Пехота, 2001: 27).

Процес створення моделей у науковій літературі називають моделюванням. На думку Г. Суходольського, метод моделювання доцільно використовувати на всіх етапах наукового дослідження, оскільки він дозволяє вивчення від складного до простого, незнайомого до знайомого, у яких реальна система моделюється в різних аспектах і різними засобами (Суходольський, 2004: 120).

У контексті нашого дослідження важливим є детальний аналіз моделей професійної підготовки майбутніх фахівців.

Моделі особистості фахівців стали предметом дослідження А. Алексюка, І. Богданова, О. Гури, Н. Кічук, Я. Кодлюк, А. Крамаренко, О. Пехоти, В. Рибалки, С. Сисоєвої, Л. Хомич, І. Шапошнікової та ін. Зокрема, моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи розглядалися Л. Коваль (модель технологічної підготовки), М. Марусинець (модель формування професійної рефлексії), Л. Петуховою (модель формування інформативних компетентностей) та ін.

Так, у працях С. Сисоєвої розроблені моделі творчої особистості: педагогічної творчості вчителя, творчої особистості учня, творчих можливостей учнівського колективу (Сисоєва, 1996). Л. Коваль, досліджуючи проблему професійної підготовки майбутніх учителів у контексті сучасної початкової освіти, зазначає, що обізнаність із сутністю різних моделей підготовки фахівців впливає на обґрунтованість вибору змісту, форм, методів, засобів, прийомів організації навчально-пізнавальної діяльності студентів відповідно до конкретних умов і сприяє оновленню професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи (Коваль, 2011: 88).

Досліджуючи питання формування професійної рефлексії майбутніх учителів початкових класів, М. Марусинець визначає, що така модель підготовки фахівців створює умови для засвоєння студентами рефлексивної позиції щодо самопізнання і самовдосконалення під час опанування теоретичними знаннями та практичними вміннями. Розроблена вченою модель складається з чотирьох блоків: теоретико-методологічного, категоріального, формувального (педагогічні умови і засоби), оцінно-результативного, кожний з яких складається з модулів, що забезпечують реалізацію її складників у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів (Марусинець, 2012:15).

Слід зазначити, що в дослідженнях, які спираються на системний підхід, моделі підготовки майбутніх фахівців розрізняють так:

структурно-системні, структурно-функціональні, програмно-цільові тощо. У процесі розробки таких моделей, як стверджує О. Комар, значна увага приділяється пошуку оптимальних зв'язків структур цілісної системи (Комар, 2010: 87).

Ураховуючи загальні положення понять „модель” і „моделювання” та на основі аналізу моделей підготовки майбутніх учителів початкової школи, у нашій роботі важливим є проаналізувати моделі формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців (Н. Гловин, Е. Кулик, О. Рогозіна, О. Тимошенко, М. Фалько та ін.). Так, модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики, розроблена М. Фалько, складається з пропедевтичного, основного та заключного етапів. У її основу покладено взаємодію різних засобів педагогічного впливу: спецкурс із розвитку пропедевтичних наукових знань, дискусії й співбесіди з проблем формування дослідницьких умінь, навчально-методичний курс зі спрямуванням на дослідницьку діяльність, моделювання педагогічних ситуацій, виконання дослідницьких завдань під час педагогічної практики (розробка фрагментів авторських програм, технологічних карт і модулів уроків) (Фалько, 2005).

О. Рогозіна розробила модель навчально-дослідницької діяльності майбутніх учителів трудового навчання з компонентами інваріантної (мотиваційний, змістовий, процесуальний, результативний) та варіативної структури (орієнтація та управління навчально-дослідницькою діяльністю студентів) (Рогозіна, 2007).

У працях Є. Спіцина визначено основні форми навчально-дослідницької діяльності студентів та розкрито педагогічні умови, необхідні для її організації. Дослідник зазначає, що ефективність такої роботи студентів забезпечується за умов: керування процесом навчально-дослідницької діяльності; планування та обліку такої роботи; органічного поєднання дослідницької діяльності студентів у процесі аудиторної та позааудиторної роботи; забезпечення високого рівня наукової підготовки викладачів та їх кваліфікованої допомоги студентам (Спіцин, 2003).

Таким чином, аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми моделювання процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців свідчить, що моделювання дозволяє створювати як моделі освітнього процесу загалом, так і окремих аспектів формування професійних вмінь. Зокрема наша експериментальна робота передбачає створення моделі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи. Складниками такої моделі, як і будь-якої іншої, є: мета, підходи, принципи, умови, зміст, форми, методи та засоби, критерії та показники сформованості дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи. Модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи передбачала дотримання певних умов.

Досліджуючи процес формування дослідницьких умінь майбутніх педагогів, науковці (В. Базурін, І. Єрмакова, Л. Коржова, Г. Омеляненко, О. Миргородська, М. Фалько та ін.) визначають різні умови впровадження в практику педагогічних ЗВО. Зокрема, І. Єрмакова називає такі умови використання дослідницьких технологій у підготовці майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін: збагачення мети, змісту і форм викладання дисциплін професійно-педагогічного циклу ідеями та концептами використання дослідницької діяльності та технології; упровадження спецкурсу „Дослідницькі технології навчання у суспільствознавчій освіті” в структуру професійно-педагогічної підготовки; трансформація форм і напрямів науково-дослідної роботи студентів у контексті вироблення в них мотивації до організації дослідницької роботи в майбутній професійній діяльності та вмій, що забезпечують її реалізацію, набуття досвіду власної дослідницької діяльності; спрямування педагогічної практики студентів на набуття досвіду застосування дослідницької технології (Єрмакова, 2011: 11). Погоджуючись із загальною логікою визначення умов формування дослідницьких умінь майбутніх учителів, ми пропонуємо дещо інший їх комплекс.

Першою умовою щодо реалізації моделі є спрямування змісту професійної підготовки на поєднання наукової та навчальної роботи студентів.

У системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи використовується значна кількість технологій, методів і засобів, однак їх недостатньо для формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи в процесі проектної діяльності. Сьогодні важливим є використання таких методів і технологій навчання, які дозволяють студентам швидко обробляти, засвоювати та використовувати інформацію для прийняття оптимальних рішень в умовах модернізації сучасної початкової освіти.

Важливим для реалізації означеної умови є активне впровадження таких методів і форм, які можна застосовувати як під час навчальної, так і наукової діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Серед найбільш поширених назвемо такі, які неодмінно передбачають суб'єкт-суб'єктну взаємодію, а саме:

- когнітивні методи – розпізнавання й визначення, спостереження, експеримент, моделювання, метод проектів;
- креативні методи – „брейн-стормінг”, проблемно-пошуковий діалог, метод ключових евристичних питань;
- методи організації пізнавальної діяльності – ігри, проблемні ситуації, кейс-метод;
- специфічні професійно-орієнтовані методи – педагогічні ігри, ділові ігри, аналіз педагогічних ситуацій тощо;
- форми організації освітньо-інтелектуальної діяльності: проблемна лекція, лекція з елементами дослідження та проєктування, практичні та лабораторні заняття з розв'язання спеціально змодельованих навчально-дослідницьких завдань, тьюторські заняття;

– мережеві технології та похідні від них методи.

Отже, використання означених форм і методів забезпечує ефективне формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи як в освітньому процесі, так і в науковій роботі, оскільки дозволяє створити атмосферу інтелектуальної співтворчості викладачів і студентів, забезпечити комфортні умови здобуття освіти тощо.

Наступною умовою щодо реалізації моделі є упровадження спеціальних занять з організації проектної діяльності.

Реалізація занять такого характеру мала на меті засвоєння студентами методологічних основ проектної діяльності та ролі в ній дослідницької роботи; усвідомлення значущості та оволодіння методикою організації проектної діяльності в початковій школі.

Особливого значення надавалося оволодінню методикою керівництва проектною діяльністю молодших школярів через залучення до творчої активності, переходом до особистісно зорієнтованого навчання, використанням навчальних ситуацій, пов'язаних з професійною діяльністю майбутніх фахівців. Крім вищезазначеного, майбутні вчителі початкової школи мали усвідомлювати необхідність змін, які повинні відбуватися в особистості молодших школярів на кожному з етапів проектної діяльності та вміти добирати сучасні методи і форми навчання в освітній та позаурочній діяльності.

Оптимально ця умова може реалізовуватися в межах курсу «Технологія проектування в початковій школі». Хоча практичні заняття з організації проектної діяльності практикуються в процесі вивчення таких дисциплін, як «Методика навчання природничої, громадянської та історичної освітніх галузей», «Методика навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі».

Сутність спеціальних занять з організації проектної діяльності полягає в тому, що майбутні вчителі початкової школи залучаються до аналізу проектів, створених молодшими школярами; розробляють проекти відповідно до змістового наповнення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти; визначають ефективні шляхи організації проектної діяльності молодших школярів (Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти, 2020).

Третьою організаційно-педагогічною умовою та важливим засобом формування дослідницьких умінь є використання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи спеціально змодельованих навчально-дослідницьких завдань. Аналіз педагогічної літератури (В. Андреев, Н. Волкова, М. Князьян, А. Яновський та ін.) дав можливість визначити *навчально-дослідницьке завдання* як проблемне, яке передбачає вивчення певних фактів та явищ, актуалізацію знань про них з метою вироблення й систематизації суб'єктивно нової інформації про дійсність. Формування дослідницьких умінь потребує використання спеціально змодельованої послідовності навчально-дослідницьких завдань з поступовим ускладненням, що дозволить зменшити завдання репродуктивного характеру.

Навчально-дослідницькі завдання складаються нами з орієнтацією на майбутній контекст професійної діяльності, а також передбачають активне залучення студентів до самостійної дослідницької діяльності. Розроблення навчально-дослідницьких завдань здійснюється з урахуванням: специфіки наукових методів і шляхів пошуку; визначення кола проблемних ситуацій; рівня самостійності, активності й відповідності дослідницьких дій; контрольних та оцінювальних заходів. Вони мають варіативний характер, спрямовуються на формування всіх груп дослідницьких умінь (див. табл. 1) та розрізняються за такими видами: завдання на з'ясування сутності організації педагогічних досліджень; завдання на засвоєння змісту та послідовності проведення педагогічних досліджень; завдання на розвиток умінь визначити мету дослідження щодо проведеного педагогічного дослідження.

Таблиця 1.

Види навчально-дослідницьких завдань

Вид завдання та його зміст	Призначення завдання
Завдання на з'ясування сутності організації педагогічних досліджень	<ul style="list-style-type: none"> – формування позитивної мотивації до здійснення педагогічних досліджень (організаційно-пошукові вміння); – розвиток операційного аналізу, синтезу, узагальнення (когнітивно-операційні вміння); – формування креативності мислення (когнітивно-операційні вміння); – розвиток умінь визначити мету дослідження (когнітивно-операційні вміння).
Завдання на засвоєння змісту та послідовності проведення педагогічних досліджень	<ul style="list-style-type: none"> – усвідомлення понятійного апарату педагогічних досліджень (когнітивно-операційні вміння); – підготовка проблемних питань до лекцій (організаційно-пошукові вміння); – формулювання завдань дослідження, визначення методів і форм розв'язання завдань, поставлених у дослідженні (технологічно-проектувальні вміння); – складання бібліографічних покажчиків з теми дослідження (організаційно-пошукові вміння).
Завдання на розвиток умінь здійснювати самоаналіз щодо проведеного педагогічного дослідження	<ul style="list-style-type: none"> – підготовка наукових повідомлень, тез, статей (технологічно-проектувальні вміння); – рефлексивний аналіз проведеного педагогічного дослідження (комунікативно-рефлексивні вміння); – формулювання результату розв'язання проблеми (когнітивно-операційні вміння); – участь у конкурсах, олімпіадах (технологічно-проектувальні вміння); – опис власного досвіду проведення педагогічних досліджень (комунікативно-рефлексивні вміння).

Підсумовуючи, зазначимо, що розв'язання різних видів навчально-дослідницьких завдань доцільно включати до змісту всіх методичних освітніх компонент освітньої програми 013 Початкова освіта на першому рівні вищої освіти.

Отже, реалізація моделі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи передбачає проведення низки заходів: визначення навчально-дослідницьких завдань з орієнтацією на майбутню професійну діяльність; сприяння розвитку професійної самостійності, активності та творчості; діагностика і моніторинг досягнутих результатів у проектній діяльності. Теоретичне обґрунтування моделі засвідчує потреби оновлення підходів до підготовки майбутніх учителів на першому рівні вищої освіти в контексті впровадження Концепції НУШ.

Перспективи подальших пошуків дослідження вбачаємо в порівняльно-педагогічному аналізі процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи в Україні та країнах Європи.

Література

Єрмакова І. П. Підготовка майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. П. Єрмакова. – Кіровоград, 2011. – 20 с.

Коваль Л. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку сучасної початкової освіти : технологічний підхід : [монографія] / Людмила Коваль. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 330 с.

Комар О. А. Інтерактивна технологія в підготовці майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика : [монографія] / О. А. Комар. – Умань : РВЦ «Софія», 2010. – 326 с.

Марусинець М. М. Професійна рефлексія майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика формування : [монографія] / М. М. Марусинець. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – 420 с.

Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кікченко, О. М. Любарська та ін.]; за заг. ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2001. – 256 с.

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти : [колективна монографія] / за заг. ред.: проф. Людмила Коваль, Алла Крамаренко. – Мелітополь, 2020. – 368 с.

Рогозіна О. В. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика трудового навчання» / О. В. Рогозіна. – К., 2007. – 19 с.

Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С. О. Сисоєва. – К.: Полиграфкнига, 1996. – 406 с.

Словник іншомовних слів / [за ред. О. С. Мельничука]. – Режим доступу: https://slovyk.me/dict/foreign_melnychuk/%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C.

Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / Є. С. Спіцин. – К. : Видав. центр КНЛУ, 2003. – 120 с.

Суходольский Г. В. Математические методы в психологии / Г. В. Суходольский. – Харьков : Гуманитарный центр, 2004. – 284 с.

Фалько М. І. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики у вищих педагогічних закладах освіти : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Фалько Марина Іванівна. – К., 2005. – 229 с.

References

Yermakova, I. P. (2011). Pidhotovka maibutnoho vchytelia suspilstvoznavchyykh dystsyplin do vykorystannia doslidnytskoi tekhnologii u profesiinii diialnosti [Preparing future teachers of social sciences for the use of research technology in professional activities] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity». Kirovohrad. 20 [in Ukrainian].

Koval, L. (2011) Profesiina pidhotovka maibutnykh uchyteliv u konteksti rozvytku suchasnoi pochatkovoï osvity: tekhnolohichniy pidkhid [Professional training of future teachers in the context of the development of modern primary education: a technological approach], [monohrafiia]. Donetsk : LANDON-XXI. 330 [in Ukrainian].

Komar, O. A. (2010). Interaktyvna tekhnolohiia v pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv pochatkovoï shkoly: teoriia i praktyka [Interactive technology in the training of future primary school teachers: theory and practice],[monohrafiia]. Uman : RVTs «Sofiia». 326 [in Ukrainian].

Marusynets, M. M. (2012). Profesiina refleksiiia maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv : teoriia i praktyka formuvannia [Professional reflection of the future primary school teacher: theory and practice of formation], [monohrafiia]. Uman : PP Zhovtyi O.O. 420 [in Ukrainian].

Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]: navch.-metod. posib. za zah. red. O. M. Piekhoty. Kyiv : A.S.K., 2001. 256 [in Ukrainian].

Pidvyschennia yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv pochatkovoï osvity: kolektyvna monohrafiia [Improving the quality of professional training of future primary education specialists] / za zah. red.: prof. Liudmyla Koval, Alla Kramarenko. Melitopol, 2020. 368 [in Ukrainian].

Rohozina, O. V. (2007). Formuvannia doslidnytskykh umin u maibutnykh uchyteliv trudovoho navchannia [Formation of research skills in future teachers of labor training] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 «Teoriia i metodyka trudovoho navchannia». Kyiv, 19 [in Ukrainian].

Sysoieva, S. O. (1996). Pidhotovka vchytelia do formuvannia tvorchoi osobystosti uchnia [Teacher preparation for the formation of the student's creative personality]. Kyiv: Polyhrafknyha. 406 [in Ukrainian].

Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words] / [za red. O. S. Melnychuka]. Rezhym dostupu: https://slovyk.me/dict/foreign_melnychuk/%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C. [in Ukrainian].

Spitsyn, Ye. S. (2003). Metodyka orhanizatsii naukovy-doslidnoi roboty studentiv u vysshchomu zakladi osvity [Methods of organizing research work of students in higher education] : navch. posib. [dlia stud. vishchyykh navch. zakl.] Kyiv: Vydav. tsentr KNLU. 120 [in Ukrainian].

Sukhodolskiy, H. V. (2004). Matematycheskiye metody v psykholohyy [Mathematical methods in psychology]. Kharkov : Humanytarnyi tsentr. 284 [in Russian].

Falko, M. I. (2005). Formuvannia doslidnytskykh umin maibutnykh uchyteliv muzyky u vishchyykh pedahohichnykh zakladakh osvity [Formation of research skills of future music teachers in higher pedagogical educational institutions] : dys... kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv. 229 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблемі моделювання процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи. Детально розкрито підходи учених до визначення поняття «модель», проаналізовано моделі професійної підготовки та формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців

У роботі наголошується, що модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи передбачає дотримання певних умов. Першою умовою щодо реалізації моделі є спрямування змісту професійної підготовки на поєднання наукової та навчальної роботи студентів. Наступною умовою є впровадження спеціальних занять з організації проєктної діяльності. Третьою умовою та важливим засобом формування дослідницьких умінь є використання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи спеціально змодельованих навчально-дослідницьких завдань.

У статті зазначено, що розроблення навчально-дослідницьких завдань доцільно здійснювати з урахуванням: специфіки наукових методів і шляхів пошуку; визначення кола проблемних ситуацій; рівня самостійності, активності й відповідності дослідницьких дій; контрольних та оцінювальних заходів.

Подається авторське визначення навчально-дослідницького завдання як проблемного, яке передбачає вивчення певних фактів та явищ, актуалізацію знань про них з метою вироблення й систематизації суб'єктивно нової інформації про дійсність.

Авторкою розкрито особливості видів навчально-дослідницьких завдань, а саме: завдань на з'ясування сутності організації педагогічних досліджень; завдань на засвоєння змісту та послідовності проведення педагогічних досліджень; завдань на розвиток умінь здійснювати самоаналіз щодо проведеного педагогічного дослідження. Зазначено, що розв'язання навчально-дослідницьких завдань доцільно включати до змісту усіх методичних освітніх компонентів освітньої програми 013 Початкова освіта на першому рівні вищої освіти.

Результатом дослідження є висновки про те, що врахування організаційно-педагогічних умов формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи дозволить підвищити ефективність цього процесу під час реалізації експериментальної моделі підготовки здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: модель, моделювання, формування дослідницьких умінь, професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи, навчально-дослідницькі завдання.